

UO'R-633/635

KBK 42.143

J-91

ORTOSIFON O'SIMLIGINI YETISHTIRISH TEXNOLOGIYASI TARQALISH AREALLARI VA SHIFOBAXSHLIK XUSUSIYATLARI

Mo'sinova Muxlisa Tolibjon qizi.

Dorivor o'simliklarni yetishtirish va qayta ishlash texnologiyasi yo'nalishi talabasi.

Musinovamuxlisa192gmail.com

Jo'rayeva Vazira Tuychiyevna.

Termiz davlat muhandislik va agrotexnologiyalar universiteti o'qituvchisi

Annotatsiya: Ortosifon o'simligi tabobatda barglari va poyasi keng foydalaniladi. Shu bois u farmasevtika sanoatida qimmatbaho xom ashyo sifatida juda qadirlanadi. Maqolada aynan ushbu o'simlikning shifobaxshligi, tabobatimizda qaysi kasalliklarda foyda bo'lishi haqida ma'lumotlar belirgan.

Abstract: Orthosiphon plant has wide leaves and stems in medicine It is used. That is why it is highly valued as a valuable raw material in the pharmaceutical industry. The article contains information about the healing properties of this plant, which diseases are useful in our medicine.

Kalit so'zlar: Orthosiphon aristatus, Mochegon choyi, Koshachiyus, infuzoriya, urolitiyoz, diuretik, stamen, podagra.

Key words: Orthosiphon aristatus, Mochegon choyi, Koshachiy us, infuzoriya, urolitiyoz, Diuretik, stamen, podagra.

O'simlik ilmiy nomi *Orthosiphon aristatus* bo'lgan lamiaceae oilasiga tegishli. Bu ko'p yillik o'simlik, keng tarqalgan turi *Orthosiphon aristatus* hisoblanib (Mochegon choyi) yoki (Koshachiy us) deb ham nomlanadi. O'simlik bo'yi 80-120 sm ga yetadi. Barglari qarama-qarshi joylashgan shakli to'g'ri yoki elepsimon, yong'oq cheti ozgina to'lqinsimon, gullari odatda ko'k, oq yoki sariq tusda bo'lib, labsimon shaklda. (1-rasm). Uzun changlari o'simlikning "Koshachiy us" ga o'xshash ko'rinishini beradi. Ildiz tizimi tarmoqlangan va qudratli bo'lib, turli sharoitlarda o'sishiga yordam beradi. Ortosifon tropik va subtropik iqlimni yaxshi ko'radi. Uning taraqqiyotiga tasir ko'rstuvchi omillar harorat ideal harorat 20-30 C. Yorug'lik quyosh nurlariga boy joylarni afzal ko'radi, biroq yarim soya sharoitida xam o'sishi mumkin. Ham namlik ham quruqlikga chidamli o'simlik biroq nam va

drinajli tuproqlarda yaxshi o'sadi. Tuproq: Ortosifon hosildor va neytral tarkibli tuproqlarda ham o'sishi mumkin. (2-rasm).

1-rasm. O'simlik gullari.

Dorivor xom ashyo sifatida quritilgan barglar va kurtaklar uchlari ishlatiladi. Barglarning infuzioni shish, albuminuriya, azotemiya bilan kechadigan o'tkir va surunkali buyrak kasalliklarida, shuningdek, urolitiyoz va gut uchun diuretik sifatida ishlatiladi.

Ortosifon qanday kasalliklarni davolaydi?

U shish, siydik kislotasi diatezi, gut va arterial gipertenziya bilan kechadigan buyrak kasalliklarida qo'llaniladi. Ortosifondan olingan infuziyalar va damlamalar xoletsistit, past kislotali gastrit va jigar kasalliklari bilan kasallangan bemorning tanasiga foydali ta'sir ko'rsatadi.

Qachon buyrak choyini ichmaslik kerak?

Preparatga yuqori sezuvchanlik, homiladorlik, laktatsiya, 12 yoshgacha bo'lgan bolalarga tavsiya etilmaydi. Preparatning ta'siri siydik kislotasi, karbamid va xloridlarni inson tanasidan olib tashlashni kuchaytirishdan iborat. Siz shifokor retseptisiz buyrak choyini arzon narxda sotib olishingiz mumkin.

Ortosifondan tayyorlangan choy siydik chiqarishni ko'paytirishga va tanadan ortiqcha suyuqlikni olib tashlashga yordam beradigan diuretik ta'sirga ega bo'lishi mumkin. Bu buyraklar faoliyatini yaxshilash, shish bilan kurashish va tanadan toksinlarni olib tashlashda foydali bo'lishi mumkin. Kaliyni tejash qobiliyati tufayli (bu diuretiklarni muntazam ravishda qabul qilishda juda muhim), ortosifon barglarining infuzioni ortiqcha suyuqlikni olib tashlashda tanaga eng yumshoq ta'sir beradi va o'tkir nam ekzemani bartaraf etishda yordam beradi. Dietada uning barglari vazn yo'qotish preparatlari tarkibiga kiritilgan.

Orthosiphon staminius shish bilan birga o'tkir va surunkali buyrak kasalliklari uchun ishlatiladi. Ayniqsa, ko'pincha buyrak toshlari, sistit, xoletsistit va xolelitiyoz uchun buyuriladi. Orthosiphon staminius podagra, diabet va yurak kasalliklari uchun ham tavsiya etiladi.

Buyrak choyi dunyoning ko'plab mamlakatlarida shish, albuminuriya, azotemiya va buyrak toshlarining shakllanishi, sistit va uretrit va podagra bilan birga keladigan o'tkir va surunkali buyrak kasalliklarida qo'llaniladi.

Kattalar ovqatdan 20-30 daqiqa oldin kuniga 2marta 2-3 stakan ichishadi. 3 yoshdan oshgan bolalar, yoshiga qarab - ovqatdan 20-30 daqiqa oldin kuniga 2 marta 1 stakandan Xoletsistit uchun ovqatdan keyin ichiladi.

2-rasm. O'simlikning tashqi ko'rinishi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Xolmatov H.X., Ahmedov O. Farmakognoziya. - 1,2 qism. Toshkent: Fan, 2007. (398,399-betlar)
2. Xolmatov X.X. va boshqalar Ruscha-lotinch-a-o'zbekcha dorivor o'simliklar lug'ati, Toshkent, 1992. (93-bet)
3. H.T. Avezov, Z.A. Sulaymonova Biofaol moddalar kimyosi fanidan laboratoriya mashg'ulotlari. Buxoro-2021. (15-bet)
4. Dorivor o'simliklarni yetishtirish texnologiyasi [Matn]: darslik/O'. Axmedov [va boshq.]. - Toshkent : Shafoat Nur Fayz, 2020. - (129,132-betlar)
5. O'zbekiston florasidagi madaniy o'simliklar yovvoyi ajdodlarining ozuqabop turlari. QDU Axborotnomasi. - Qarshi, 2021. - №.3 (49). - S.45-6. O.S. Abduraimov., A. Narxadjaeva., A.V. Maxmudov., I.E. Mamatkulova
7. Abduraimov O.S., Mamatkulova I.E. O'zbekiston florasidagi ayrim dorivor va ziravor turlarning ahamiyati. «Fan, ta'lim va texnikani innovatsion rivojlantirish

masalalari» Xalqaro ilmiy-amaliy onlayn anjuman materiallari to‘plami. 2022 yil 12 aprel, Andijon.B. 335-338.

8.Axmedov.O‘, Ergashev.A, Abzalov.A, Yo‘lchiyeva.M, Mustafakulov.D “Dorivor o‘simliklarni yetishtirish texnologiyasi” Toshkent-2020 (129-132 betlar)

9.<https://uz.healthy-food-near-me.com/orthosiphon-stamens-kidney-tea/>

